Број 31. У Новом Саду, у четвртак 12. (25.) фебруара 1909. Година XLIV

»Застава« излази сваки дан двапут, а та недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

ГОВОР
дра Јована Манојловића у угарском сабору.

У данашњој седници посланичке куће угарског сабора приликом расправе законског предлога о новацима, говорио је српски народни посланик др Јован Манојловић, члан српске народне радикалне странке.

Др. Јован Манојловић требао је да говори још пре неколико дана, када је била спка расправа тога законског предлога, али је онога дана, када је био ред на њега, ишао угарском министру председнику Векерлу са власништвом српског народно црквенога саборског одбора у ствари познате оптужбе државног одветника Аврутија против ухапшених Срба из Хрватске и Славоније ради „велеиздаје“ У данашњој седници узео је реч, да обележи становиште српске народне радикалне странке у питању језика команде и уопће устројства заједничке нам војске.

Др. Манојловић у своме говору обаврео се и на говор румунског посланика дра Јулија Маниу што гаје пре неки дан у истом предмету држао у угарском сабору, а који је говор изазвао оновику буру међу мађарским посланицима. Др. Јован Манојловић и Јулије Маниу у својим говорима у многоме се слажу. Тако у погледу језика код појединих пукова. И један и други траже, да се нма у обзиру и поштује, те дакле заведе као пуковнијски језик — језик оне народности, која је у већини у дотичном пуку. Али се др. Манојловић не слаже и не може да се слаже са румунским послаником у — државноправном питању о војсци.

У говору дра Јулија Маниуа било је главно: Како Аустроугарска према данашњем своме склопу има велику и сјајну будућност и стога најмање треба дирати у данашњи склоп њене војске. Сврха говора му је била, да у војсци треба да остане — немачка команда. То је и изазвало ону буру међу мађарским посланицима.

Др. Јован Манојловић је пак у своме говору изнео, да српска народна радикална странка није у опће за сталну војску. Она гледа спас народа и државе у сваком другом развитку пре, него у сталној војсци. Ну док постоји данашње стање, српска народна радикална странка тражи засебну сталну војску угарску, баш као што тражи и самосталну угарску банку и самосталан угарски ђумруж. Нема дакле никакв разлога, да се заузима за немачку команду.

У томе је дакле разлика између говора дра Јована Манојловића и дра Јулија Маниуа. Они стоје на сасвим супротним тачкама у погледу државноправном. Др. Маниу заступа оно, што данас заступају аустријски политичари, а др. Манојловић се изјаснио за оно, што данас заступа већина угарских политичара.

Правац говора дра Јована Манојловића мора се одобрити. Но можемо ми помагати Беч и тражити за Угарску оно, што ће да шкоди држављанима Угарске, па дакле и нама.

*

Према телефонском извештају што смо га добили из Будимпеште, др. Јован Манојловић је у главном рекао ово:

Како је по опћем парламентарном начелу и угарској уставној пракси давање новака израз поверења према влади, то он и његова странка не могу усвојити поднесени законски предлог о новацима. Говори у име срп. нар. радикалне странке Др. Јулије Маниу је у своме говору осветлио, истакао становиште политичких странака према данашњем устројству наше војске. Он, др. Манојловић хоће да обележи становиште српске народне радикалне странке у томе питању.

У смислу свога програма српска народна радикална странка настојава, да се установа сталне војске уставним путем укине. Издржавање сталне војске стаје државу силних материјалних жртава и док се ми усиљавамо да те силне жртве сносимо, да би се одржао положај двојне монархије као велике силе, дотле материјално силно пропадамо. Данас народи воде економску борбу између себе и ми нећемо, да материјалном пропашћу Угарске платимо у мишљењу задаћу Аустроугарске монархије у светској историји. Ну док не остваримо ту тачку свога програма, водимо рачуна и о садањем стању Као што тражимо самосталну угарску банку, самостално угарско царинско подручје, тако тражимо, наместо заједничке војске, устројство самосталне угарске војске и самосталне аустријске војске. Ми у заједничкој војсци не налазимо да лежи снага двојне монархије. Што се пак тиче немачке команде у војсци ми немамо разлога, да она и надаље остане. Као што на другим пољима државног живота у Угарској признајемо првенство мађарском језику, тако му признајемо и у војсци. — Не можемо имати ничега против, да се у војсци немачки језик замени мађарским језиком. Али као што тражимо на сваком пољу државнога и друштвеног живота, тако тражимо и у војсци, да се законом осигура поље и нашем народном језику и нашој народној култури.

Толико сам сматрао потребним, да у данашњим политичким приликама обележим становште срп. нар. радикалне странке у овом питању.

Говор дра Јована Манојловића учинио је дубок утисак на све посланике у сабору. Живо су му одобравали и честитали како народносни, тако и Мађари посланици. Говор тај донећемо у целости у једном од најближих бројева.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Немачка и посредовање великих сила

Немачка је одбила предлог Енглеске и Француске, да велике силе у исто време посредују у корист мира, како у Бечу тако и Београду. Како бечки листови јављају Немачка хоће да предложи, да европске силе, чак и Русија за то да се придобије, прво да употребе свој утицај у Београду, да српска влада утиче на грађанство и штампу у Србији да ови промену своје ратоборно држање против Аустроугарске, те тиме створе први основ на коме би велике силе могле умолити Аустр угарску, да се упусти у преговоре са српском владом. Овај се одговор Немачке могао очекивати, јер се могло знати да Немачка без пристанка Аустроугарске не би на никакав корак пристала. Још се вели како немачки политички кругови држе, да ће Русија изменити значај и домашај своје одлуке пре но што се реши да одбије овај предлог Немачко.

Русија и Аустроугарска.

Берлински листови доносе мишљење једног угледног и меродавног бечког политичара. Он држи да је искључено, да ће Србија у Русији наћи ослонца. Но ако Русија доиста стане посве уз Србију, тада ће Русија бити узрок рату, који ће бити најстрашнија и највећи од свију досадањих ратова. Не верује да Русија жели светски рат Но при свем том треба се борити да и Русија узима стање врло озбиљно и да помишља на свакојаке могућности. У последње време предузела је многе војне мере које потврђују да доиста држи стање врло озбиљном. На границе према Галицији Русија је сакупила војску у већој мери и непрестано тамо прикупља још пешадију и коњицу. По себи се разуме да ће Аустроугарска морати предузети исте такве мере. Можда су то само мере продострожности, које данашње доиста моментално критичко стање и чини сватљивама.

Русија и Србија.

Бечки листови доносе, како руске панслависте употребљују запетост између Србије Аустроугарске на то да у народу руском проповедају рат против Аустроугарске. Сале хиљаде прогласа већ су раздељени. Један берлински дописник разговарао се са председником словенског клуба у Москви генералом Спиридоновићем овај је рекао да је рат између Аустроугарске и Србије неизбежан. Словенско друштво, већ је помагало више ратова на Балкану, тако и устанак у Босни и Херцеговини, и у српско-турском рату, слало је новце, оружја и добровољце. Овај је рат б о много мање популаран, него што би данас био рат са Аустроугарском Тада ни словенско друштво није смело да држи јавне седнице. Чланови његови скупљали су се у подрумима, но данас раде отворено. Словенско је друштво уверено, да ће Русија моћи остати мирна само док не одјекне први метак. Недавно је у званичној седници словенског друштва један руски новинар у значајном говору своме рекао: Русија неће рата. Она је разривена и пониж на. Но чим букне рат на Балкану, уст ће као један човек. И ове речи пропраћене су са бурним одобравањем.

Нова влада у Србији.

Најновије вести јављају да је у Србији састављена нова коалициона влада у њу су ушле већ свију странака. Вест да је коалициона влада састављена, изазвало је у Србији велико одушевлење. Бечки и пештански листови доносе да су гомиле света ишле по београдским улицама и клицале: Живела нова влада! Доле са Аустријом! Живео рат! Нова влада сутра ће у скупштини изнети свој програм. Истакнуће да су данашње прилике врло озбиљне и захтевају, да се према поља покаже потпуно народно јединство. Главна задаћа владе ће бити, да брани интересе српске. Први посао ће јој бити да и шље исцрпан меморандум европским силама.

Војне припреме Аустроугарске.

„Будимпештски Хирлап“ доноси по немачким листовима, да су војни корпуси сарајевски (15), загребачки (13) темишварски (7), и јосефштадски (9), добили заповест да се за 1 март мобилишу: великосебињски (12), и градачко тршћански (3), да се мобилишу за 12. марта. — Још јављају да је аустроугарско војно министарство упитало неке творнице, колико би рубља за четар недеље могле да пошљу за заједничку аустроугарску војску.

Оружање Црне Горе

Бечки листови доносе да је одређен већ распоред црногорске војске и 7000 црногорских војника отпослато је на границу Херцеговине, и то шест хиљада у околину Велимира, а хиљада у Крстац.

Будимпештански Срби »велеиздајници«

Ми смо донели у „Застави“, како се узбунила била бечка „Нова Слободна Преса“ и сви

будимпештански листови, што је будимпештанска полиција тобож ушла у траг Србима ђацима „велеиздајницима“ и о чему су се они тобож договарали.

Уредник будимпештанског листа „Az Ujság“ хтео је поближе да разабере ту ствар и отишао је у „Коло младих Срба“, да се распита. Тамо су му ђаци рекли, како он прича, међу осталом и ово: На будимпештанском свеучилишту има око 150 ђака Срба, а од ових су око 80 чланови „Кола младих Срба“. Оно вече није био састанак у „Колу младих Срба“, него у гостионици. Тамо је текао политички разговор о велико кикиндској демократској странци. — Та је странка вредна, да је Мађари потпомажу. Програм је те странке, да се помажу све народности, у колико се то не противи државном јединству Угарске. Договарали се о томе, како ће да помажу ту странку. Услед тога не разуму, зашто је полиција сумњала на њих. Ако Србија има ратоборних намера, то их се не тиче. Узгред спомињу да не верују у могућност рата, а када би и дошло до рата, била би то глупост, јер би Србија извукла краћи крај. То би њих болело, али поново изјављују, да са Србијом немају ничега заједничког. Они су Мађари српског језика, па је и њихово друштво „Коло младих Срба“ преплатило три мађарска листа: „Az Ujság“, „Nepszava“ и „Het.“

* * *

У тој ствари добили смо од петорица чланова „Кола младих Срба“ изјаву, у којој кажу да је допис „Az Ujsága“ нетачан и тенденциозно донесен. Та изјава — „у ствари српске академске демократске омладине“ — гласи:

Изјава.

У 43. броју „Az Ujság“-а, од суботе изашао је допис о „тајном велеиздајничком састанку пештанских ђака“, у ствари српске академске демократске омладине. — Како је дописник горњег листа потписане интервуисао, сматрамо својом дужношћу да изјавимо, да је допис у „Az Ujság“-у нетачно и тенденциозно донесен.

У Будимпешти 22. фебруара 1909.

Ант. Рогулић с. р.
Вл. Јовановић с. р.
Јосиф Јоановић с. р.
Славко Могин с. р.
Ст. Суботин с. р.

Шта је у извештају „Az Ujsága“ нетачно и тенденциозно, то се у овом извештају не каже. У осталом није ни потребно, јер је цела ова ствар и сувише провидна за онога, ко познаје прилике.

Повереница срп. народној радикалној странци.

Мачвић. Српска православна црквена општина у Мачвићу одржала је 1. фебруара 1909. своју ванредну општинску седницу, на којој је једногласно закључила, да се посланицима српске народне радикалне странке на нашем народно црквеном сабору изјави поверење на њиховом родољубивом и корисном раду по наш народ, цркву и школу.

Усов

Из Фогараша јављају, да се јуче са брегова, у хатару општине Бреаза (фогарашка жупанија), скотрљао грдан усов. Усов је пао на тестерницу у Бреази и том приликом страдало је више људи. Доцне су опазили, да се котрља усов, радећи нису чули они силну хуку, те се нису могли за времена да спасу. Грдна гомила снега у тренутку је затрпала под собом раднике, да се једва њих неколико спасло. Ови се одмах лате, да спасавају своје другове, али им је то само делом пошло за руком. Два радника су угушена, а двојица су нестала, да им нема ни трага ни гласа. По свој прилици, да их је усов однео са собом.

Загонетни нападаји у Берлину.

Полицији још никако да пође за руком, да ухвати и једног од оних, који по берлинским улицама, па и по кућама ударају ножевима жене и девојке. И неможе да уђе у траг разлогу зашто то чине. У пркос томе што су улице прекриљене полицијом, ти се нападаји ипак врше. Јуче је једна жена од 48 година ударена ножем по једном прстену. Сиротица је пре недељу дана ударена на исто место, и тек што се опоравила и појавила на улицу опет је страдала, нападачу је и опет пошло за руком да побегне. Узрујаност у грађанству је врло велика.

Председник републике пред војним судом.

Из Караваса јављају да је венецуелански савесни судбени сто донео закључак, да се потврди закључак, да се бивши председник венецуеналске републике судски прогони, што је ковао заверу против живота венецуеланског државног подпредседника Гомела и наложено је војном суду да продужи судску истрагу. Још је венецуелански савезни судбени сто изјавио да је бивши претседник Кастро уставно свргнут са председништва.

Путовање по ваздуху.

Из Њујорка јављају, да ће од 1. маја о. г. отпочети редовно путовање по ваздуху на ваздушним бродовима између Њујорка и Бостона. Даљина ваздушна између ове две вароши између та два места износи 285 километара а дужина железнице између та два места износи 325 километара. Најбржа железница, која за један сат прелази 85 километара превољује тај пут за не пуна четир сата дочим ће ваздушни брод за сат прелазити само 70 километара. Према томе тешко даће се ко одважити на опасан пут по ваздуху, но друштво рачуна ипак да ће му се путовање на ваздушним бродовима исплатити. Како ће то бити видићемо.

Забава осечке занатлијске задруге.

Српска занатлијска задруга у Осеку ослањајући се на успехе постигнуте у прошлим годинама, приредила је и ове године на Сретеније забаву. Ове забаве, које је задруга једанпут годишње — обично на Сретеније приређивала показале су се овде у Осеку као врло потребне, јер су се само на овима сви сталежи налазили на окупу. Задруга није ни када тражила материјалне добити, него јој је увек главно било, да задовољи друштво, а да при том наравно не буде мањка. Да је ова задруга са својим слабим силама овако повољне успехе постићи могла, требало је моралне и материјалне потпоре. Тога је нашла увек па и ове године и стога сматра за своју дужност, да се на овај начин на тој потпори захвали како певачима и представљачима, који су своје улоге на опће задовољство извели и уопће допринели да се забава приредити могла, тако и онима, који су добровољним прилозима допринели, да је ова задруга трошкове око приређивања забаве подмирити могла.

Време.

Према телеграфском извештају од 24 фебруара може се очекивати хладно месгимице киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 11. фебруара.

Угарски сабор.

Будимпешта. Говорили су Кмети, Ђорђе Нађ, др. Јован Манојловић и Бохоки. Др Душан Поповић интерпелисао је у ствари велеиздајничке парнице у Хрватској и Славонији. Мезефи је интерпелисао о ратоборним гласовима и питао је, је ли истина, да је рат са Србијом на прагу. Министар-председник није одговорио на интерпелације.

Бан у Будимпешти.

Будимпешта. Бан је стигао у Будимпешту и саветовао се са министрима Јосиповићем, Андрашијем и Векерлом.

Догађаји на Балкану.

Беч. Аустроугарски београдски посланик Форгач стигао је овамо.

Берлин. Енглески, француски и талијански велики посланици већ од више дана саветују се са аустроугарским послаником Сеђен Марихом. Том саветовању присуствује и немачки државни секретар. Саветују се у корист мира. Немачки државни секретар Шзеи изјавио је француском посланику да се Аустроугарска и Немачка труде да се по сваку цену мир очува.

Одговорни уредник
Константин Брадаровић.

За моју ЦИПЕЛАРСКУ РАДЊУ потребујем једног вољног скоро ослобођеног

ПОМОЋНИКА

Ступање одма.

Јеван Стојанов
170 1—3 Јасенова (Temes)

КУЋА

у Голубијево улици продаје се врло јефтино.

Ближа извешћа код

Браће Шварц

Нови Сад Рабња пијаца бр. 12.

Ту се може добити скоро нов апарат за точење пива по јефтину цену. 186 2—6

Чудо од буквара.

„Поздравља вас, господине, ратар Стеван Бељански из Стапара, са салаша и јављам вам, да мој деран из оног другог буквара није могао да научи да чита, а из вашега за три дана научио је прву лексију, а сад ево за шест недеља дана већ је скоро испчитао буквар до краја“. —

Ко ми пошаље поштанском упутницом 55 потура, добија Чудо од буквара са плаћеном поштарином.

Ульма (Ulma, Temes m.)

Љубомир Јовановић
16 2 2 учитељ и управитељ.

ПРИСПЕЛА ЈЕ и већ на све стране разашиљем нашу на далеко чувену од повеема руком прађену прађу за ткање. Прађа је ванредно лепа и јака. — Раша стаје 32—33—34 и 36 новчића. Што дебља тим скупља.

ПАМУК за ткање само најфинији држим. Цене су најумеренije. Послуга савесна и тачна. Неповољно без речи узимам натраг, а новац враћам.

Цењене порудбине моле

Никола Поповић,
22 8—25 Ада.

Вртаћу машину

2 године стару, 8 коњских снага са елеватором и свима потребним реквизитима продаје под врло повољним условима.

Подзадруга „II. српске земљорадничке задруге“ у Т. Ковину.
172 2—2

СРБИН

ТРАЖИ МЕСТО за МАШИНИСТУ

или пак може ступити у млинару, дрвару, фабрику за руковођење машина и т. д. Вешт је стругању гвожђа или у шлосерској струци. Са добрим сведочбама. — Ступити може одма. — Ради ближег обавештаја обратити се на администрацију „Заставе“. 124 2—2

ЖЕЛИМ МОЈУ

шпецерајско-колонијалну И КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНУ ПРОДАТИ.

Иста постоји већ 15 година на пијаци са дозволом трафике и пића. Радња твоши годишње преко 6 вагона брашна. Продаје се по повољним условима. — Потребујем уједно и два шегрта и млађег помоћника.

Д. НЕНАДОВИЋ
38 2—3 у Инђији

КРОМПИРА

рова, рана, плава и беле, лука и арпацика, нуди вагонима најјефтиније 18 5—

Александар А. Мудрок
Митровица (Срем).

Васа Петровић

из Паланке положио је занатски испит и добио диплому. С тим се препоручује српским општинама да прима прављење нацрте трошковника за зидање, по врло умереној цени. 137 3—8

За моју шпецерајску и кратке робе трговину потребујем

млађег помоћника

који може 1. марта т. г. ступити

Ненад Клаић
Ђула
175 2—2 Torontál megye

САВА ГРОЗДИЋ
РУМА
треба два
кројачка помоћника,
једног старијег и једног млађег и једног шегрта — Ступити могу одмах. 174 2—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.